

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitularia Regvm Francorum

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Liber Secundvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-22974

nes pagenses vestros, tam Francos, Romanos, vel reliqua natione degentibus bannire & locis congruis per civitates, vicos, & castella congregare faciatis; quatenus præfente Miffo nostro inlustri viro

illo, quem ex nostro latere illuc pro hoc direximus, fidelitatem præcelso filio nostro vel nobis & leode & famio per loca sanctorum vel pignora quæ illuc per eodem direximus, debeant promittere & conjurare.

LIBER SECVNDVS.

Incipiunt capitula de chartis pagensibus.

1. **S**I quis monasterio aut exfenodochio de magna re vult construere.
2. Prologus qui de magna re facit Ecclesie donationem.
3. Item alio prologo cum ipsa donatione ad hoc opus.
4. Cessio ad die præfente ad Ecclesiam, de villa.
5. Precaria de ipsa villa, dum advivit.
6. Donatio de parva re ad Ecclesiam.
7. Charta interdonationis inter virum & feminam de eorum res.
8. Item alia sine aliqua minuatione.
9. Charta obnoxiationis à patre in filiis facta.
10. Epistola cum in loco filiorum nepotes instituentur ab avo.
11. Charta qui suo nepote aliquid meliorare voluerit.
12. Charta ut filia cum fratres in paterna succedat alode.
13. Si quis extraneo homine in loco filiorum adoptaverit.
14. Pactum inter parentes, de hereditate eorum.
15. Libellum dotis.
16. Si aliquis puella invita traxerit.
17. Qualiter in uno volumine testament. persona condat.
18. Securitas pro homicidio facto, si se pacificaverint.
19. Venditio de villa.
20. Venditio de area infra civitate.
21. Venditio de campo.
22. Venditio de servo aut ancilla.
23. Concambio de villis.
24. Concambio de terra aut vinea vel prato.
25. Cautiones diverso modo factas.
26. Item alia.
27. Item alia.
28. Qui se in servitio aliterius obnoxiat.
29. Charta de agnatione, si servus ingenua femina traxerit.
30. Libellum repudiij.
31. Mandatum.
32. Ingenuitates diverso modo factas.
33. Item ingenuitates alio modo post discessum.
34. Item alia adhuc alio modo.
35. Evacuatoria de cautione, si non invenitur.
36. Si quis aliquis servo suo aut gasindo aliquid concedere voluerit.
37. Gestæ juxta consuetudinem Romanorum, qualiter donationes vel testamenta legantur.
38. Mandatum ad gestæ.
39. Epistola si aliquis rem Ecclesie ad usum habeat, & de sua proprietate aliquid donet.
40. Præstaria de re Ecclesie ab Episcopis facta.
41. Precaria, qui rem aliterius satire vult & non potest, post & precaria.
42. Indicalum cum Episcopus ad alium in resurrectione Domini eulogias dirigit.
43. Rescripto ad Episcopo de visitatione.
44. Quomodo ad Rege, Regina, vel Episcopo post nativitate Domini visitatione directa scribatur.
45. Item alia de nativitate Domini.
46. Commendatitias litteras ad Episcopo jam cognito.
47. Item commendatitias litteras ad Abbate noto.
48. Supplicatorio pro eo qui de monasterio regreditur, aut illo qui ingredi voluerit.
49. Indiculum generale ad omnes homines.
50. Indiculo commendatario ad viris inlustris laicis.
51. Indiculum ad omnes potentes palatinos, maxime ad cognitos sibi.
52. Qualiter pro nativitate filij Regis ex ordinatione dominica domesticus de villas Regis ingenuitates facere debeat ad servientes.

INCIPIT SCEDOLA QVALITER CARTAS
paginis fiantur.

De magna re qui vult exfenodochio aut monasterio construere.

I. D. Omino verè sancto atque sedula ostensione patentibus virtutum miraculis Christi remuneratione fulgenti, oratorio ac cellula in honore sanctæ ac semper virginis genitricis Domini nostri Iesu Christi aut in alterius sancti constructa, ille, reus quidem meritis flagitiis, quoque sceleribus, prælasivis actibus ac nimia fœditate pollutus, vel opere omnium honorum Christianorum longè fatis extremus. Hoc tota penè sanctarum scripturarum series Christianis fidelibus pia exhortatione pronuntiat, hoc etiam tonitrualis illa Evangelistarum vox, sancto suggerente Spiritu, sua potestate concelebrat, ut faciat in pauperes eleemosynam qui vult tartari evadere supplicia. Vnde

Math. 19.
Luc. 12.

& Dominus in evangelio dicit: *Vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo.* Pensemus ergo omnes Christiani quanta sit pietas & largitio redemptoris ut eleemosynas pauperum promittantur nobis thesauri regni celorum. Procuremus igitur sicut Dominus & salvator noster præcepit, & ac si non quantum avemus, saltim in quantum possumus, eleemosynam faciamus. Nemo itaque dubitet, nemo taret: quia si nos facimus quæ Dominus & salvator noster præcepit, ille sine dubio facturus est quæ promisit.

Eccli. 29.

Ait enim scriptura: *Abcondite eleemosynam in corde pauperis, & ipsa pro te deprecabitur Domino.* Abcondamus ergo eleemosynam in corde pauperis, ut proveniat nobis deprecatio pauperum in remissionem peccatorum. Multa quidem & alia quæ latiniofa sunt prosequi pro eleemosynis faciendis testimonia in scripturis sanctis reperimus, inter quibus vel ex quibusillam ego existimo potiore sententiam quæ ait: *Sicut*

Eccli. 3.

aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum. Quid ergo verius potest credi, quid confidentius, quidve expressius, quia sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum. Iustè ergo extinguitur qui peccatorum incendia eleemosynis juxta pollicitationem divinam extinguere non festinat. Faciant quippe ce-

teri quod voluerint, agant quod ipsi maluerint, idcirco quia omnis homo suo sensu ducitur; ego tamen hujus rei exemplum secutus elegi ad præfato oratorio vel cellula, juxta Apostolorum numerum duodecim ad præfens pauperum, pro remissione peccatorum meorum, vel pro diluenda meorum mole peccaminum, Christo præfule conlocare; ubi etiam per præsentem epistolam donationis meæ dono ad præfente die quod in luminaribus ipsius oratorij vel in alimonia & substantiali victu, vestitu quoque & sustentatione ipsorum pauperum vel Clericorum ibidem ferventium, Deo gubernante & opitulante, proficiat, donatùmque in perpetuum esse volo, atque de meo jure in eorum dominatione & potestate lego, trado, transmittito, atque transfundo, hoc est, agros quorum vocabula sunt illa & illa, quæ ponuntur in territorio illo, pari modo, & quicquid in illo territorio ponitur, in omni soliditate portione mea, unà cum mancipiis, ædificiis, vineis, terris, pratis, silvis, omnique jure eorum, unà cum colonicis adjunctis, adjacentis earum, in omni soliditate earum, sicut à me noscitur fuisse possessum, aut mihi ex legitima successione aut undecunque aliquid mihi ibidem obvenit, cum omni soliditate vel opportunitate earum ad integrum; ea scilicet ratione atque prætexto ut remota Pontificum simulque ecclesiasticorum omnium officialium seu publicorum omnium potestate, nullas functiones vel exactiones, neque exquisita & lauta convivia, neque gratiosa vel insidiosa munuscula, neque etiam caballorum pastus, aut paravereda, vel ceteras angarias, aut in quodcunque functionis titulum dici potest, de ipsa facultate penitus non requiratur, sed sub integra emunitate facultaticula ipsa, sicut à me huc usque possessa est, in jure oratorij sancti illi & prædictorum pauperum debeant Deo protegente & opitulante persistere; nisi tantùm sancti & apostolici illius urbis Episcopi, in cujus oppido exfenodochius ipse ponitur, pro tradendis benedictionibus vel substituendis Abbatibus, Presbyteris quoque & Diaconibus, absque ulla pecuniarum adeptione, amplius verò

verò donandi, exigendi, vel minuendi causam nullam habeat potestatem. sed nec per commutationis locum quicquam ex hoc auferendi nullo tempore occasio vel aditus tribuatur, sed perpetualiter in potestate præfati oratorij sancti illius vel ipsorum pauperum Christo favente permaneat. Hoc etiam ipsis Pontificibus obsecro vel committo, ut illos per succedentibus temporibus, cum casus mortis extiterit, Abbatibus aut Clericis vel reliquis Clericorum gradus in eodem loco dignentur vel debeant instituire quos sapientia & eruditio scripturarum clarificat, vel quos vita sancta & actio bona aut conversatio honesta commendat. Vnde obsecro clementissimis Regibus tam præsentibus quam futuris & omnibus in Deo Episcopis omnibusque potestatibus ac primatibus, omnes etiam seniores, quoscunque iudices esse confiterit, per ineffabilem Dei omnipotentiam & per inseparabilem Patri & Filio & Spiritui sancto trinitatem, ut hac voluntate mea pro nullis occasionibus, sicut existente sine Deo cupiditate res exigi solet, nulla ratione nulloque tempore convellere permittatis, sed per sollicitudinem & curam Episcopi constare potius pro reverentia trinitatis immensæ vestro tempore & studio vel opere jubeatis, quatenus ut & ille vobis mercedem restituat in futuro qui scit me eleemosynis ipsis sanctis Dei pauperibus pro amore Domini nostri Iesu Christi ardenti desiderio tribuisse. Si quis huic voluntati meæ pro quibuslibet adventionibus seu oppositionibus, sicut mundus cottidie artibus & ingenii expolio obviis, vel repetitor, convulsor etiam, aut tergiversator extiterit, anathema sit; & tam qui fecerit quam qui faciendo consenserit, anathema sit; & sicut Dathan & Abiron hiatu terræ absorpti sunt, vivens in infernum descendat, & cum Ziezi fraudis mercatore & in præfenti & in futuro seculo partem damnationis excipiat, & tunc veniam consequatur quando consecutus est & diabolus, qui sese fallendo a throno sede dejectus, cruenta adinventione bonis operibus semper obviare pervigilat, insuper etiam inferat sociante quoque tam in persecutione quam in exactione sacratissimo fisco, vel sancto Episcopo Ecclesiæ ipsius auri libras centum, & nihilominus hæc præfens epistola, quæ à me pro timore Dei & amore pauperum conscripta est, firma, incorrupta, intemerata, inviolataque permaneat. Ego

Tom. II.

namque de conlatis ac superius prænotatis rebus omnia ad curam & sollicitudinem aut defensionem rerum vel gubernationem ipsorum pauperum sancto ac prænotato Domino illo Episcopo vel successoribus suis, Deo sibi teste, committo; & instrumenta, per quod res ipsas auxiliante Domino per eorum sollicitudine defensentur, superscripto Domino illi Episcopo præmanibus tradidi; & qualiter ibidem providè, piè, rectè an fecus egerit, Christo Domino in se iudice recognoscat. Mihi autem nihil exinde proprietatis titulum penitus non reservavi: quia facilè contemnit omnia qui cupit ab inferni faucibus erui, vel ille qui peccatorum remissionem Deo remunerante desiderat, aut ille qui semper cogitat eum velit nolit esse moriturum. Stipulatione, & cetera.

Prologus qui de grandi causa facit donationem.

II. Quantum intellectus sensusque humanus potest mente sagaci pensare atque solerti indagatione perpendere, nihil amplius valet in hujus seculi luce gaudia fugitiva lucrare quam quod de rebus suis locis venerabilibus in alimoniis pauperum curetur impendere: quatenus fragilitatem naturæ quod omnes generaliter patiuntur, priusquam subitanea transpositio eveniat, oportet pro salute animæ vigilare, ut non inveniatur quemquam imparatum, & sine aliquo respectu discedat à seculo. Quin potius, dum proprio libertatis jure subsistit, ex caducis substantiis in æterna tabernacula vitam quærat mercari æternam; ut inter justorum consortium desiderabilem valeat adipisci locum, & retributionem sibi præparet Deum, ut de fructu indelicienti paradisi mereatur foveri, de cuius vivo fonte, perfecta fide poscente, nec subtrahitur poculum, nec minuitur alveus, sed potius uti quisque hausit, inrigatus dulcedine cœlitus, atque suavis ei flagrat odor balsami paradisi.

Item alio prologo.

In nomine sanctæ Trinitatis. Prosperum ac salubriter consilium immòque satis jocundum esse dinoscitur ut homo de mundanis rebus comparet paradysum & de terrena transferat in cœlestia. Sic Dominus in sancto evangelio præclaram intonat vocem dicens: *Theaurizate vobis thesauros in cælo, ubi nec fur effodit, nec tinea sulcat.* Matth. 6.

C c

Prologo de Clerico qui in monasterio insonoratur, qui suam rem ad ipso loco donat.

Debet unusquisque largiente Domino, dum versatur in corpore, futura tractare & de caducis rebus mercari aeterna; ut quandoquidem iubente Deo de corpore egredi contigerit, de mammona iniquitatis mansionem sibi reperiat comparatam in caelis. Idcirco ego ille cedo ad monasterio illo, ubi Abba ille custos praesse videtur, & comam capitis mei ibidem deposui, & in ipso monasterio sub norma sanctorum vivere cupio, cessumque in perpetuum.

Item prologo.

Opportunum est unumquemque, dum terrena munera possidet, pro anima sua frequentius cogitare, ut terrenam beatitudinem possidere mereatur. Ego inluster vir ille sentio me infra corpus meum infirmum esse & infra anima mea nimis esse peccatorem. Admonet me divina potentia, vel compunctio cordis mei mihi obvenit, ut pro peccatis meis remedium aliquid de res meas locis sanctorum delegare debeam. Idco cedo.

Item prologo.

In nomine sanctae Trinitatis. Prosperum, salubre, & satis jocundum esse censuimus ut homo de caduca quispiam seculi ad peccata sua redimendum valeat offerre, aut quid promptiore consilio, ut homo de mundanis rebus seculi comparet paradysum, & de terrena substantia se transferat in caelestia. Itaque ego ille pro divino intuitu & mei mercede compendij, ut me Dominus in futurum veniam concedere dignetur, vel ut nomen meum in libro vitae adscribatur, dono ad jamdicto monasterio in luminaribus Ecclesiae vel in stipendiis pauperum aut monachorum, donatumque jure legitimo esse volo.

Item prologo.

Dum hujus exempli in quodam noscitur cecidisse, patimur arumnam, & die mortis cotidie ante oculos suspicamur esse propinqua, oportet unicuique ob amore caelestis patriae devotionis lucra complecti & res sibi datas in sanctorum vel etiam indigentium usibus alegantas relinquere, ut peccatorum pondera, quae pontificium poenitendo non valent laxare, ab eorum intercessione plenius ad veniam debeant pervenire. Idcirco ego ille.

Item alio prologo cum ipsa donatione ad hoc opus.

III. Mundi terminum ruinis crebref-

centibus adpropinquantem indicia certa manifestant & experimenta liquida declarare noscuntur, & ad discutiendas torpentes infidelium mentes illa dudum in evangelis a Domino dicta oracula incumbere noscuntur. Ergo operae pretium arbitror futurum vicissitudine praecoccupans anticipare, & incertum humanae conditionis eventum sagaci mentis intuitu providere; quatenus ex hoc inflicis facinorum vulneribus, indulta pietate, remedia merear adipisci. Ergo ego in Dei nomine ille & coniuix mea illa considerantes qua gravamur sarcina peccatorum, & reminiscens bonitatem Dei dicentis *Date elemosynam*, Luc. 11.

& omnia manda sunt vobis, de tanta igitur miseratione & pietate Domini confisi, idcirco per hanc epistolam donationis donamus, donatumque in perpetuum esse volumus, atque de jure nostro in potestate & dominatione monasterij illius in honore sancti illius in pago illo constructi, ubi praest venerabilis ille Abba, vel turba plurima monachorum adunata, transmittimus atque transfundimus villas nuncupantes illas, sitas in pago illo, cum terris, domibus, aedificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, piscuis, aquis, aquarumve decursibus, adjacentis, adjacentis, appendiciis, peculium utriusque sexus, mobilibus & immobilibus, sicut a nobis moderno tempore possidetur, vel si inantea ibi undecunque aliquid augmentare vel meliorare poterimus, ad praefato monasterio in alimonis vel substantiis monachorum ibidem habitantium Christo protegente proficiat, ea scilicet ratione ut dum pariter advivimus, antedictas villas sub uso beneficio tantummodo absque ullo praedicio vel diminutione aliqua ipsius monasterij possideamus, nisi tantum si aliquem ex servientibus nostris a jugo servitutis pro communi mercede relaxare voluerimus. Post obitum vero, quandoquidem Deus voluerit, nostrum absque ullius judicis vel heredum nostrorum expectata traditione, cum omni re emeliorata, quicquid in suprascriptas villas in quibuslibet rebus vel corporibus augmentatum vel melioratum fuerit, de praesenti hoc pars antedicti monasterij vel memoratus Abbas sui que successores in Dei nomine perpetualiter recipiant possidendum, tanquam si ad praesens absque usu nostro eorum fuisset subssecuta possessio; ita ut quicquid de praedictas villas propter opportunitatem ipsius monasterij

facere decreverint, liberum in omnibus potiantur arbitrium. Præsentem verò donationem, ne quicquam auri talium vilitate, gestis municipalibus alligari curavimus, & omnino decernimus ne aliquando in eam ob hoc causam quisquam valeat reperire. Quòd si aliquos instrumentis de ipsas villas de nomen nostrum in adversitate prædicti monasterij quolibet ordine comprehensus, aut antèrius aut postèrius prænotatos, quod nos nec fecimus nec facere rogavimus, à quocunque præter istum, quem firmissimum volumus esse, quoquo tempore ostensus fuerit, nullum sortiatur effectum, nisi vacuum & inanis appareat; auctorem verò criminis vel falsarium nec inultum tunc temporis patiatur judiciaria abire potestas. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, huic voluntati nostræ per quibuslibet ad inventionibus aliquis de heredibus nostris, aut iudicium sava cupiditas, vel qualibet persona, obvius repetitor extiterit, à conventu omnium Christianorum vel limitibus Ecclesiarum extraneus habeatur, & Iudæ traditoris Domini nostri Iesu Christi perfruat consortium, insuper etiam inferat partibus ipsius monasterij vel fratrum ibidem consistentium, fociato quoque tam in actibus quàm in prosecutione sacratissimo fisco, auri libras tantas, argento pondo tanta, & ne sic quoque quod repetit valeat vindicare, nihilominus præsens donatio, quæ à nos pro timore Dei & amore pauperum Christi conscripta est, firma & inlibata omni tempore debeat permanere. stipulatione subnixæ. Actum ibi sub die illo.

Cessio à die præsentè ad Ecclesiã.

IV. Dum fragilitatis humani generis pertimescit ultimum vitæ temporis subitanea transpositione ventura, oportet ut non inveniatur unumquemque imparatum, ne sine aliquo boni operis respectu migret de seculo, nisi dum suo jure & potestate consistit, præparet viam salutis, per quam ad æternam valeat beatitudinem pervenire. Ideoque ego in Dei nomine ille & conjux mea illa pro remedio animæ nostræ & remissionem peccatorum nostrorum, ut veniam in futurum consequi mereamur, cedimus à præsentè die cessumque in perpetuo esse volumus, atque de jure nostro in jure & dominatione sanctæ Ecclesiæ illius in honore illius construendæ, villa nuncupante illa, sita in pago illo, quæ ex alode parentum aut unde-

Tom. II.

cunque ad nostra pervenit dominatione, & ad præsens possidere videmur, cum omni merito & termino suo, cum adjacentis, adjunctis, appendiciis, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, farinariis, cum pastoribus gregis, peculium utriusque sexus majore vel minore, mobilibus & immobilibus, vel quicquid dici aut nominari potest, & tempore præsentè nostra videtur esse possessio, ad præsentè Ecclesiã volumus esse concessum; ita ut ab hac die memorata villa illa pars antedictæ Ecclesiæ, vel Pontifex civitatis illius, aut auctores Ecclesiarum, eam habendi, tenendi, possidendi, vel quicquid exinde pro opportunitate ipsius elegerint faciendi, liberum in omnibus perfruantur arbitrium; ita ut nomen nostrum in libro vitæ conscribatur, vel pro nos utrumque sacrificium post obitum nostrum pio Domino offeratur. Licet in cessionibus penam adnecti non sit necesse, sed nobis pro omni firmitate placuit inferendum. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, nosiple, quod absit, aut aliquis de heredibus vel proheredibus nostris, seu qualibet persona, calliditate commotus, aut cupiditate præventus, ullo unquam tempore contra præsentem epistolam cessionis nostræ, quam propter nomen Domini & veneratione sancti ipsius loci spontanea voluntate fieri decrevimus, venire aut aliquid agere voluerit, aut tergiverfator extiterit, anathema sit, & cum superscripto Domino illo ante tribunal Christi deducat rationes, insuper inferat juxta pœna seculi, cum cogenti fisco, partibus ipsius Ecclesiæ, aut auri libras tantas, aut argenti pondo tanta, & quod repetit nullatenus valeat vindicare, sed præsens cessio omni tempore inlibata permaneat, cum stipulatione subnixæ.

Precaria de ipsa villa, dum vivit.

V. Domino sancto & apostolica sede colendo Domino & in Christo patri illi Episcopo ego ille & conjux mea illa. Pluribus non est incognitum qualiter propter nomen Domini ad Ecclesiã illam in honore sancti illius villa nostra nuncupante illa, sita in pago illo, quicquid ibidem undecunque fuit nostra possessio, in integritate per epistolam cessionis nostræ visi fuimus concessisse, & eam vos ad parte superscriptæ Ecclesiæ recepistis. Sed dum postea nostra fuit petitio, & vestra benevolentia

C c ij

& pietas habuit, ut ipsa villa, dum advivimus, aut qui pari suo ex nobis suppreffis fuerit, dum advivit, nobis ad beneficium usufructuario ordine excolendum tenere permisisit; ea scilicet ratione ut nihil exinde penitus de qualibet re alienandi aut minuandi pontificium non habeamus, sed absque ullo præjudicio supra scriptæ Ecclesiæ vel vestro eam tantummodo excolere debeamus. Ideo hanc precariam vobis emittimus, ut nullo unquam tempore nostra possessio, etiam si spatium vite nobis Dominus prolongaverit, nullo præjudicio aut deminutione aliqua de ipsa villa vobis generare non debeat, nisi usu tantum, dum advivimus, habere debeamus, & post nostrum ambobus discessum, cum omni re meliorata, quicquid ibidem undique adtrahere aut meliorare poterimus, per hanc precariam, ac si semper per quinquennium renovata fuisset, absque ullius iudicis aut heredum nostrorum expectata traditione, vos vel successores vestri aut agentes Ecclesiæ in vestram eam faciatis dominationem revocare perpetua-liter possidendum, vel quicquid exinde facere elegeritis, sicut nostra continet epistola, ad profectum præfate Ecclesiæ Domini illius liberum habeatis arbitrium. Facta precaria ibi.

Donatio de parva re ad Ecclesiam.

VI. Si aliquid de rebus nostris locis sanctorum vel in substantia pauperum conferimus, hoc nobis proculdubium in æterna beatitudine retribuere confidimus. Ergo ego in Dei nomine ille in amorem Domini nostri Iesu Christi & remissionem peccatorum meorum, ut veniam delictis meis consequi merear in futurum, dono donatumque in perpetuum esse volo ad basilica illa in honore sancti illius constructa portionem meam in villa nuncupante illa, in pago illo, quicquid ibidem ad præfens tam de alode parentum vel de qualibet adtractu possidere videor, totum & ad integrum ad præfata basilica volo esse donatum, ea videlicet ratione ut dum advixerero, sub usu beneficii teneam absque ullo præjudicio vel deminutione aliqua de qualibet re antedictæ basilicæ excolere debeam. Post meum quoque quandoquidem Deus de hac luce voluerit discessum, de præfente, absque cuiuslibet iudicis aut heredum meorum expectata traditione aut contrarietate, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, campis, vineis, filvis, pratis, pas-

cuis, aquis, aquarumve decursibus, vel reliquis quibuscunque beneficiis Abba de ipsa basilica vel agentes ejus in eorum debeant dominatione revocare perpetua-liter possidendum; habendi, tenendi, vel quicquid exinde pro opportunitate antedictæ Ecclesiæ elegerint faciendi liberam in omnibus habeant potestatem. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, nos ipse, quod absit, aut aliquis de heredibus nostris, seu qualibet opposita persona, calliditate commotus, aut cupiditate præventus, contra hanc epistolam donationis nostræ, quam spontanea voluntate propter nomen Domini fieri decrevimus, venire aut eam infringere conatus fuerit, iram trinxit magestatis incurrat, & cum supra scripto sancto illo ante tribunal Christi deducat rationes; insuper inferat partibus ipsius basilicæ, cum cogente fisco, auri libras tantas, argenti tantas, & quod repetit vindicare non valeat; sed præfens epistola omni tempore firma & inviolata permaneat, stipulatione subnixâ.

Charta inter donationis inter viro & femina de eorum res.

VII. Quicquid enim inter conjugatos de propria facultate, manente caritate, pro amore dilectionis in invicem condonare placuerit, scripturarum necesse est titulis allegare, ne in posterum ab heredibus eorum vel à quocunque possit convelli: quia secundum legem, si manente conjugio vir uxori vel uxor marito aliquid donaverit, si is cui donatum est prior mortuus fuerit, apud donatorem ea quæ donata fuerint remanebunt. Igitur ego in Dei nomine ille, & te dulcissima conjux mea illa, dum & inter nos procreatio filiorum minimè esse videtur, ideo convenit nobis ut omne corpore facultatis nostræ invicem usufructuario ordine condonare debeamus, quod ita & fecimus. Proinde dono tibi, dulcissima conjux mea, si mihi in hunc seculum suppreffis fueris, omni corpore facultatis meæ, tam de alode, aut de comparatum, vel de qualibet adtractu, ubicunque habere videor, & quod pariter in conjugium positi laboravimus, tam terris, villabus, domibus, cum omni præsidio, accolabus, mancipiis, vineis, campis, pratis, aquis, aquarumve decursibus, aurum, argentum, vestimenta, peculium utriusque sexus majore vel minore, ita ut dum vixeris usufructuario ordine valeas possidere vel dominare, excepto quod pro animæ remedium ad loca san-

etorum condonavimus, ut inspecta nostra delegatione in omnibus conservetur, & quantumcunque de alode nostra post meum discessum pro communi mercede ad loca sanctorum legaliter condonare & delegare volueris, hoc licentiam habeas faciendi, & inspecta delegatione inconvulsum permaneat, in reliquo vero omnes res ipsas, quantum post tuum discessum intestamentum remanserit, ad nostros legitimos revertatur heredes. Similiter & ego illa, dulcissime jugalis meus ille, commonet me dulcitudine tua, in compensatione rerum tuarum quod in me visus es contulisse, si mihi in hunc seculum suprestis fueris, dono tibi omni corpore facultatis meae, ubicunque, undecunque, tam de hereditate parentum quam de comparatum, vel quod pariter laboravimus, totum & ad integrum, tam in villabus, domibus, & cetera, excepto quod pro animae remedio ad loca sanctorum delegavimus, ut inspecta ipsa instrumenta, in omnibus conservetur, & quod de ipsa alode mea post meum discessum pro communi mercede ad loca sanctorum *** vel ingenuos relaxare volueris, licentiam habeas, & inspecta ipsa instrumenta, in omnibus conservetur. Post tuum quoque discessum, quicquid intestamentum remanserit, ad nostros heredes, qui tunc propinquiores fuerint, revertatur. Si vero, quod futurum esse non credimus, aliqui de heredibus nostris vel quicunque contra hanc interdationem, unde inter nos uno tenore conscriptas firmavimus, venire aut infringere voluerit, nullatenus valeat vindicare, sed inferat partibus vestris, cum cogente fisco, auri libras tantas, argenti tantas; praesente vero epistola in nullo possit convelli, sed firma & inlibata permaneat.

Item alia sine aliqua minuatione.

VIII. *Ista alia à capite instar prioris usque dum advixeris usufructuario ordine debeas possidere, post tuum quoque discessum ad legitimos nostros revertatur heredes, & nullum pontificium quicquam exinde alienandi aut minuandi habere non debeas. Similiter & ego illa, dulcissime jugalis meus ille, commonet me dulcitudine tua in compensatione rerum tuarum, quod in me visus es contulisse, si mihi in hoc seculum suprestis fueris, omnes res meas quascunque, aut ubicunque, tam in terris, & reliqua, sub usu beneficio debeas possidere,*

& nullum pontificium quicquam exinde alienandi aut minuandi praeter usum tantum non habeas, & post tuum discessum ad legitimos nostros revertatur heredes.

Charta obnoxiationis à patre in filiis facta.

IX. Dulcissimis filiis meis illis ego ille. Omnibus non habetur incognitum qualiter ante hos annos villas aliquas nuncupantes illas, sitas ibi, genetrice vestra illa, antequam eam meo lociasset conjugio, per epistolam cessionis aut libellum dotis visus sum condonasse. Sed dum & ipsa peccatis meis facientibus, ab hac luce discessit, & vos omni alode ipsius genetrice vestra illa, juxta quod & ratio praestitit, mecum exinde in praesentia bonorum hominum aut Regis altercastis, per ipsam epistolam, quam in eam feceramus, contra nos evindicastis, & in vestra potestate omne alode ipsius recepistis. Sed dum mea fuit petitio, & vos, ut concedet bonis filiis, voluntatem meam obtemperantes, ipsas villas vel res quae fuerunt genetrice vestra, quas ego ei dedi vel condonavimus, mihi ad usum beneficii tenere & excolere absque ullo vestro praesudicio permisistis, ideo nobis complacuit alias villas nostras illas pro vestra benevolentia & suprascripto usu de villas vestras per hanc epistolam obnoxiationis vobis obnoxiasse; ita ut deinceps tam suprascriptas villas quam etiam & illas quas supra scriptae genetrice vestrae per meam epistolam contuleram, per vestro beneficio excolere debeamus, & nullum pontificium de omnia suprascripta nec vendere nec alienare nec concambiare nec per qualibet ingenio minuare habere non debeam potestatem, nisi tantum usum, sed per hanc epistolam obnoxiationis meae in vestro sint arbitrio & potestate, & quodocunque volueritis, & vobis placuerit, absque ulla mea contrarietate aut repetitione omnia superius praenotata, tam quod vestrum antea de parte genetrice vestrae fuit alode, quam & illas alias nuncupantes sic, quod vobis pro ipso usu visus sum obnoxiasse, in vestra debeatis revocare dominatione perpetua-liter ad possidendum, vel quicquid exinde facere volueritis, liberam inde habeatis potestatem, absque alia aliqua intercedente precaria, sed per hanc obnoxiationem, ac si semper per quinquennium renovata fuisset, perpetim valeat obtinere vigorem. stipulatione subnixi. Actum & reliqua.

Epistola cum in loco filiorum nepotes instituantur ab avo.

X. Dulcissimis nepotibus meis illis ego ille. Quicquid filiis vel nepotibus de facultate pater cognoscitur ordinasse, voluntatem ejus in omnibus lex Romana constringit adimplere. Ideoque ego in Dei nomine ille, dum & peccatis meis facientibus genitrix vestra filia mea illa, quod non optaveram, tempore naturæ suæ complente ab hac luce discessit, ego verò pensans consanguinitatis causa, dum & per lege cum ceteris filiis meis avunculis vestris in alode meo succedere minimè potueratis, ideo per hanc epistolam vos, dulcissimi nepotes mei, volo ut in omni alode mea post meum discessum, si mihi superstitis fueritis, hoc est, tam terris, domibus, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, peculium utriusque sexus majore vel minore, omnique suppellectile domus, in quodcumque dici potest, quicquid supra dicta genitrix vestra, si mihi superstitis fuisset, de alode mea recipere potuerat, vos contra avunculos vestros filios meos præfata portione recipere faciatis, & dum ipsius filia mea genitricæ vestræ, quando eam nuptam tradidi, in aliquid de rebus meis mobilibus, drappos, fabricaturas, vel aliqua mancipia in solidos tantos dedi, vobis hoc in parte vestra supputare contra filios meis faciatis. Et si amplius vobis insuper de præsidio nostro obvenerit, tunc cum filiis meis avunculis vestris portionem vobis ex hoc debitam recipiatis, & quicquid exinde omnia superius conscripta facere volueritis, liberam habeatis in omnibus potestatem. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, aliquis de heredibus vel proheredibus meis, vel qualibet persona, contra hanc epistolam venire tentaverit, aut eam infringere voluerit, inferat vobis tan. & quod repetit nullatenus vindicare valeat, sed præsens epistola omni tempore firma permaneat, cum stipulatione subnexa. Actum illo.

Charta qui filio aut nepote suo aliquid meliorare voluerit.

XI. Dulcissimo filio vel nepote meo illi ego ille. Quicquid pater unumquemque de filiis vel nepotibus plus habere voluerit, hoc sibi secundum legis ordinem sine consortis repetitione defendat, nec præsumat aliquis contra voluntatem patris agere. Igitur ego in Dei nomine ille, dum

& mihi jam senectus adgravat, & necessitates meas ut oportet procurare non valeo, & tu mihi in necessitatibus meis solatium præbere non desistis, & die noctumque deservire non cessas, ideo pro bonitate & pro respectu servitij tui, qua circa me defudas, cedo tibi cessumque in perpetuum esse volo, & de meo jure in tua transfundo dominatione & potestate, absque consortio fratrum tuorum vel filijs meis, loco nuncupante illo, quicquid ibidem usque nunc tam de alode parentum quam de reliquo adtractu visus sum tenuisse, unà cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, vel reliquis quibuscunque beneficis, tibi, ut diximus, à die præsentem volo esse concessum; ita ut ab hac die, sicut superius diximus, eum cum omni integritate sua habeas, teneas, possideas, vel quicquid exinde facere volueris, absque consortio fratrum tuorum vel filiorum meorum, liberam in omnibus habeas potestatem. Si quis verò, quod futurum esse non credo, aliquis de heredibus vel proheredibus meis, seu qualibet persona, contra hanc cessionem meam quoquo tempore venire aut eam infringere voluerit, inferat tibi cum cogente fisco auri tantum, & quod repetit vindicare non valeat; sed præsens epistola firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum.

Charta ut filia cum fratribus in paterna succedat alode.

XII. Dulcissima filia mea illa, ego ille. Lex Salica Diuturna, sed impia, inter nos consuetudo tenetur, ut de terra paterna sorores cum fratribus portionem non habeant. Sed ego perpendens hanc impietatem, sicut mihi à Deo æqualiter donati estis filij, ita & à me sitis æqualiter diligendi, & de res meas post meum discessum æqualiter gratuletis. Ideoque per hanc epistolam te, dulcissima filia mea, contra germanos tuos filios meos illos in omni hereditate mea æqualem & legitimam esse constituo heredem, ut tam de alode paterna quam de comparatum vel mancipia aut præsidium nostrum vel quodcumque moriens reliquero, æquale lance cum filiis meis germanis tuis dividere vel exæquare debeas, & in nullo penitus portionem minorem quam ipsi non accipias, sed omnia vel ex omnibus inter vos dividere vel exæquare æqualiter debeatis. Si quis verò, & quod sequitur.

Si quis extraneo homine in loco filiorum adoptaverit.

XIII. Domino fratri illo ille. Dum peccatis meis facientibus, diu orbatu a filiis, & mihi paupertas & infirmitas afficere videtur, & te, juxta quod inter nos bonae pacis placuit atque convenit, in loco filiorum meorum visus sum adoptasse, ita ut dum advixero, victum & vestitum, tam in dorso, quam in lecto, seu calciamentum mihi in omnibus sufficienter impertias & procures, & omnes res meas, quascunque habere videor, tam manso, vinea, prato, peculio, seu reliqua suppellectile domus mei, salvo jure ille, me vivente in tua potestate recipere debeas, propterea tibi hanc epistolam fieri decrevi, ut neque ego, nec nullus de heredibus meis, aut quicumque hanc convenientiam inter nos factam emutare non possit, sed sicut superius continetur, mea necessitate, dum advixero, debeas procurare, & omnes res meas & ad praesens & post meum discessum in tua potestate permaneant, & quod tibi exinde placuerit faciendi liberam habeas potestatem. Quod si aliquis hoc quoquo tempore emutare voluerit, inferat tibi tantum, & quod repetit vindicare non valeat, sed praesens epistola omni tempore firma permaneat.

Pactum inter parentes de eorum hereditate.

XIV. Quicquid enim inter propinquos de alode parentum, non a judiciaria potestate coacti, sed sponte, manente caritate, justè debita unicuique portio terminatur, non de rebus detrimentum, sed augmentum potius potest esse censendum. Et ideo necesse est inter se eorum facta scripturarum serie alligari, ne ab aliquibus in posterum valeat refragari. Ideo dum inter illo & germano suo illo de alode genitoribus eorum ill. & ill. bonae pacis placuit atque convenit ut eam inter se manente caritate dividere vel exaequare deberent, quod ita & fecerunt. Accepit itaque ille villas nuncupantes illas, fitas ibi, cum mancipia tanta illa similiter. De praesidio verò, drappos, fabricaturas, vel omni suppellectile domus, quicquid dici aut nominari potest, aequalentia inter se visi sunt dividisse vel exaequasse, & hoc invicem pars parti tradidisse, & per fistuca omnia partitum esse dixisse. Propterea praesentes epistolas duas uno tenore conscriptas locum pactonis inter se visi sunt conscripsisse, ut nullus deinceps contra pare suo, nisi quod ad praesens accepit, de ipsa alode

genitore eorum amplius requirendi pontificium habere non debeat. Quod si aliquando aliquis ex ipsis aut heredes eorum hoc emutare voluerint, aut amplius requirere quam accepit voluerit aut adsumere, inferat pari suo ista tuta servanti auri libras tantas, argenti pondus tanta, & quod repetit vindicare non valeat, sed praesens pactio omni tempore firma permaneat. Stipulatione subnexa. Actum.

Libellum dotis.

XV. Quod bonum, faustum, felix, prosperumve eveniat. De disponendis maritalisque ordinibus, ac procreatione liberorum, causis quae stant necesse est, ut omnia, etiam donatio, per scripturarum seriem pleniorum obtineant firmitatem. Donat igitur ille honestae puellae ac nurui suae illae, sponsa filio suo illo, ante die nuptiarum, donantisque animo transfert atque transcribit, hoc est, in tanto dono villa nuncupante illa, sitam ibi, cum domo condigna ad habitandum, vel omni integritate ibidem aspiciente. Similiter & in dotis titulum alias villas nuncupantes illas, fitas ibi, mancipia tanta illa & illa, inter aurum & argentum, fabricaturas in solidos tantos, caballos tantos, boves tantos, gregem equarum, gregem armentorum, gregem porcorum, gregem ovium, ita ut haec omnia per manu sua ad superscripta puella nuro sua illa ante die nuptiarum debeant pervenire & in sua dominatione revocare, vel quicquid exinde facere voluerit liberam habeat potestatem. Quod si quis contra hunc libellum dotis venire & eum infringere conaverit, inferat partibus ill. tantum. & reliqua.

Si aliquis puella invita traxerit.

XVI. Dulcissima conjuge mea illa, ille. Dum & te per voluntate parentum tuorum habui disponatam, & absque tua vel parentum tuorum voluntate, rapto scelere, meo conjugio sociavi, id est, dum & te faciente conturno contra voluntatem parentum tuorum rapto scelere in conjugio sociavi, unde vitae periculum incurrere debui, sed intervenientes sacerdotes vel bonis hominibus vitam obtinui, sic tamen ut quod tibi in tanto dono, vel in dotis titulum, ante die nuptiarum, si te disponatam habuisses, conferre debueram, per hanc epistolam compositionalem aut, si convenit, cessionem firmare deberem. quod ita & feci. Ideoque dono tibi locello nuncupante illo, situm in pago illo, cum domibus ad manendum coadignis, vel

omnia intrinsecus utensilia necessaria, cum terris, accolabus, mancipia tanta illa, vineis, silvis, pratis, pascuis, vel reliquis quibuscunque beneficiis, caballos tantos, boves tantos, gregem equorum, gregem armentorum, gregem porcorum, gregem ovium, inter aurum & argentum, fabricaturas in solidos tantos, drappos tantos, hæc omnia superius comprehensa à die præsentis in tua tradidi potestate & dominatione possidendum, habendi, tenendi, vel quicquid exinde elegeris faciendi liberam habeas potestatem. Si quis verò. & cetera.

Qualiter in uno volumine testamentum duarum personarum condatur.

XVII. Regnante in perpetuo Domino nostro Iesu Christo, loco illo, anno illo, regnante illo Rege, sub die illo, ego ille & conjux mea illa sana mente integroque consilio, metuentes casus humanæ fragilitatis, testamentum nostrum condidimus, quem illi notario scribendum commisimus, ut quomodo dies legitimus post transitum nostrum advenerit, recognitis sigillis, inciso lino, ut Romanæ legis decrevit auctoritas, per illustres viros illos, quos in hac pagina testamenti nostri legatarios instituimus, gestis reipublicæ municipalibus titulis eorum prosecutione ab ipsis muniatur. Igitur cum jubente Domino de istius vitæ cursu migraverimus, tunc quicquid in omnibus prædie quam moriamur tenere videmur, quicquid ex proprietate parentum, vel proprio labore, seu ex munificentia à piis Principibus percipere meruimus, vel de quibuslibet titulis atque contradibus venditionis, cessionis, donationis, vel undique Domino adjuvante ad nostram pervenit dominationem, tu tunc dulcissima conjux mea illa, heredes quoque meos quos esse volo, hereditatem meam habetote. Reliqui verò ex heredes sint. Ergo excepto quod unicuique per hoc testamentum dederò dareque iussèro, id ut fiat, detur, præstetur, impleatur, te, omnipotens Deus, testem committo. Villas verò illas & illas, sitas in pago illo, filius noster ille recipiat. Similiter villas illas sitas in pago illo filius meus vel filia illa recipiat. Villas illas basilica illa vel monasteria sitas ibi recipiat. Id ut fiat, detur, præstetur, impleatur, te omnipotens Deus ad defensandum committo, licet de omnibus, dum advivimus, nostrum reservavimus usum. Sed dum in villas aliquas, quas superius memoravimus, quas ad loca sanctorum heredibus

nostris deputavimus, quod pariter stante conjugio adquisivimus, prædicta conjux nostra tertiam inde habere potuerat, propter ipsam tertiam villas nuncupantes illas, sitas in pagos illos, in integritate, si nobis subprestitis fuerit, in compensatione recipiat. Et quicquid exinde pro commune mercede, vel in pauperibus, aut benemeritis nostris facere decreverit, licentiam habeat. Et post ejus discessum, si aliquid intestamentum remanserit, heredes nostri recipiant. Liberos, liberam, quos quâsque pro animæ remedium fecimus, aut inantea facere voluerimus, & eis epistolas manu nostra firmatas dederimus, obsequium filiorum nostrorum habere cognoscant, & oblata vel luminaria, juxta quod ipsas epistolas continent, ad sepulchra nostra tam ipsi quam proles eorum implere studeant. Et quibus aliquid de facultate nostra contulimus, singulariter in hoc testamentum nostrum inferere curavimus. In reliquo verò, qualescunque à quocunque epistolas de nomine nostro manus nostras firmatas ostensas fuerint, & ante hoc testamentum prænotas, quas hic non commemoravimus, excepto de ingenuitatibus, quas pro animæ nostræ remedium fecimus aut adhuc facere voluerimus, vacuas permaneant. Et qui ex nobis pari suo suprestitis fuerit, & per qualescunque instrumentum de superscripta facultate in cuiuslibet persona vel benemeritos nostros munere aliquid contulerimus, in quantum lex permittit, firma stabilitate debeat perdurare. Reliquas verò epistolas vacuas & inanis permaneant. Et sic nobis pariter convenit, si tu mihi, dulcissima conjux, suprestis fueris, & ad alio marito, quod tibi Deus non permittat, transire volueris, omnem facultatem meam, quod ad usu fructu possidere tibi concessimus, vel quod à die præsentis deputavimus, & habere potueras, hoc præsentiter heredes nostri recipiant inter se dividendum. Itémque ego illa ancilla tua, Domne & jugalis meus ille, in hoc testamentum promptissima voluntate scribere atque perpetua conservatione rogavi, ut si tu, Domne & jugalis meus, mihi suprestis fueris, omni corpore facultate mea, quantumcunque ex successione parentum habere videor, vel in tuo servitio pariter laboravimus, & quod in tertia mea accipi, in integrum, quicquid exinde facere elegeris, aut pro animæ remedium in pauperes dispensare, aut ad vassos nostros vel benemeritis

benemeritis nostris, absque repetitione heredum meorum quod tua decrevit voluntas faciendi liberam habeas potestatem. Et post discessum vestrum, quod non fuerit dispensatum, ad legitimos nostros revertatur heredes. Hanc paginam testamenti & manus nostræ propriæ subscriptionibus, quod ex consuetudine habuimus, subscripsimus, & per personas reliquas studuimus subscriptionibus roborari. Et ut hæc pagina hujus testamenti in deceptione venire non possit, si quæ lituræ, caraxaturæ, adjectiones, superdictiones, ve factæ sunt, nos eas fecimus vel facere iussimus, dum testamentum nostrum sapius recurrimus vel emendavimus. Si quis nostra voluntate resistere aut testamentum nostrum cuiuslibet calliditas conatus fuerit casu aliquo refragari, id implorantes divini nominis majestatem obtestamur ut pro nostrorum omnium criminum ac peccatorum obnoxius in die iudicij teneatur expers Ecclesiæ catholicæ communionis & pacis ante tribunal Christi pro violata defuncti voluntate compellatur subire rationem, atque in eum Dominus suam ultionem, quam promisit iniustus, cum venerit seculum iudicare per ignem, feriatur, & accipiat in conspectu ejus damnationem perpetuam, quam suscepit Iudas traditor Domini. Illud namque intimare volumus, ut si aliquis de heredibus vel proheredibus nostris seu qualibet persona contra hanc testamenti paginam, quam plena & integra voluntate fieri rogavimus, venire aut aliquid pulsare voluerit, inferat contra quem repetit tantum & alium tantum quantum in hunc testamentum continetur scriptum, & insuper faciatis fisco auri libras tantas, argenti tantas, & quod repetit vindicare non valeat.

Securitas pro homicidio falso.

XVIII. Domino fratre illo ille. Dum & instigante adversario, quod non debueras, germano nostro illo visus es interfecisse, & ob hoc vitæ periculum incurrere potueras, sed intervenientes sacerdotes & magnificis viris, quorum nomina subtus tenentur adnexa, nos ad pacis concordiam ob hoc visi fuerunt revocasse, ita ut pro ipsa causa solidos tantos in pagalia mihi dare deberes, quos & in præsentem per vaduo tuo visus estransoluisse, & nos ipsa causa per festuca contra te visus sum vuerpisse. Propterea, juxta quod convenit, hanc epistolam securitatis in te nobis

Tom. II.

conscribere complacuit, ut de ipsa morte germano nostro nec à me nec ab heredibus meis aut suis, nec de judiciaria potestate, nec à quemlibet nullo casu nec refragatione aliqua aut damnietate amplius habere non pertimescas, sed in omnibus exinde ductus & absolutus appareas. Et si fortasse ego ipse aut aliquis de heredibus meis vel quicumque te ob hoc inquietare voluerit, & à me defensatum non fuerit, inferamus tibi cum cogente fisco duplum quod nobis dedisti, & quod repetit quis vindicare non valeat, sed præsens epistola securitatis à me facta firma permaneat, stipulatione subnexa.

Venditio de villa.

XIX. Domino fratre illo ille. Licet empti venditque contractus sola pretij adnumeratione & re ipsius traditione consistat, ac tabularum aliorumque documentorum ad hoc tantum interponatur instructio ut fides rei factæ & veri ratio comprobetur, idcirco vendidisse me tibi constat & ita vendidi villa juris mei nuncupante illa, sitam in pago illo, quam ex legitima successione parentum (vel de quolibet modo ad eum pervenit) habere videor, in integritate, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, adjacentiis, appenditiis, vel omni merito & termino ibidem aspiciente. Et accepi à vobis in pretio, juxta quod mihi complacuit, tantum, & memorata villa vobis præsentialiter tradidi ad possidendum, ita ut ab hac die habendi, tenendi, vel quicquid exinde elegeris faciendi liberam in omnibus habeas potestatem. Si quis verò, quod futurum esse non credo, si ego ipse, aut aliquis de heredibus vel proheredibus, seu qualibet opposita persona, contra venditionem venire tentaverit, aut me malè vendidisse convicerit, & à me vel heredibus meis defensatum non fuerit, tunc inferamus vobis heredibusque vestris dupla pecunia quantum à vobis accepi & ipsa villa meliorata valuerit, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens venditio omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum.

Venditio de area infra civitate.

XX. Domino sancto & apostolico Domino & patri illo Episcopo ille. Constat me nullius coactum imperio, neque imaginario jure, sed propriæ voluntatis arbitrio, vobis vendidisse & ita vendidi

D d

aream juris mei infra muros civitatis illius, habentem per longo pedes tantos & in lato pedes tantos, quæ subjungit ad uno lato terra illo, ab alio lato terra illo, à fronte uno terra illo, & ab alio fronte terra illo. Et accepi à vobis in pretio, juxta quod mihi complacuit, auri solidos tantos, & præfata area vobis præfentaliter tradidi possidendum, ut habendi, tenendi, vel quicquid exinde elegeritis faciendi liberum perfruatis arbitrium. Si quis verò, quod futurum esse non credo, si ego ipse, aut aliquis de heredibus meis, seu qualibet persona contra hanc venditionem venire tentaverit, aut eam infringere conatus fuerit, inferat vobis aut auctoribus vestris dupla pecunia vel quantum area ipsa eo tempore meliorata valuerit. & cetera.

Venditio de campo.

XXI. Domino fratri illo ille. Constat me tibi vendidisse & ita vendidi campo juris mei, situm in territorio illo, habentem plus minus tantum, qui subjungit à latere uno lui, ab alio latere lui, à fronte uno illo, ab alio verò fronte illius. Et accepi à vobis in pretium, juxta quod mihi complacuit, auri solidos tantos, & ipso campo vobis præfentaliter tradidi possidendum, habendi vel quicquid exinde volueris faciendi liberam habeas potestatem. Si quis verò, & cetera.

Venditio de servo aut ancilla.

XXII. Domino fratri illo ego ille. Constat me vobis vendidisse & ita vendidi servum juris mei aut ancillam nomen illo, non furo, non fugitivo, neque cadivo, sed mente & omne corpore sono. Pro quo accepi à vobis in pretio, juxta quod mihi complacuit, auri solidos probos atque præfentes numero tantos, & ipso servo vobis præfentaliter tradidi possidendum, ita ut ab hac die habendi, tenendi, vel quicquid exinde decreveris faciendi liberum potiaris arbitrium. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, si ego ipse, aut aliquis de heredibus meis, seu qualibet persona contra hanc venditionem venire tentaverit, aut eam infringere voluerit, inferat tibi cum cogenti fisco auri tantum vel quantum servus ipse eo tempore melioratus valuerit, & hæc venditio omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo, sub die illo, anno illo.

Concambio de villis.

XXIII. Inter quos caritas inlibata

permanferit, pars parti beneficia opportuna præstantur: quia nihil sibi de rebus propriis censeret minui quod è contra recipit in augmentum. Ideo placuit atque convenit inter venerabile viro illo ex permisso apostolico viro illo* & illustri viro illo ut locella aliqua inter se concambiare deberent. quod & ita fecerunt. Dedit igitur ille venerabilis vir lui locello nuncupante illo, situm ibi, de parte basilicæ sancti ill. memorato lui quicquid ibidem ad præfens de qualibet adtractu tenere videbatur, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, vel omnia ibidem aspicientem. Similiter in compensationem hujus meriti dedit superscriptus ille ad partem memorato Abbate illo vel prædicta basilica alio locello nuncupante illo, situm ibi, quicquid ibidem ad præfens de quocunque adtractu ibidem habere videbatur, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, vel omnia ibidem aspicientem, ita ut ab hac die unusquisque memorata loca, quod acceperunt, habendi, tenendi, vel quicquid exinde pro eorum opportunitate & compendio facere elegerint, liberum perfruantur arbitrium. Illud verò addi convenit, ut si aliqua pars ex ipsis aut heredes vel successores eorum hoc emutare vel refragare voluerit, rem quam accepit amittat, & insuper inferat pari suo, qui hoc facere præsumperit, auri libras tantas, argenti pondus tanta, & quod repetit vindicare non valeat, sed præfens commutatio, unde duas inter se uno tenore chartas conscripserunt, firma & inviolata permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo.

Concambio de terra aut vinea.

XXIV. Ideoque placuit inter illo & illo ut terra aliqua, aut prato, aut vinea, seu qualibet inter se commutare deberent, quod ita & fecerunt. Dedit igitur ille illius campo in loco nuncupante illo, habente tantum, qui subjungit à latere uno illo, ab alio latere aut fronte illo. Simili modo è contra in compenso dedit ille illius alio campo ibi, aut in alio loco, habente tantum, qui subjungit de lateribus à frontibus illius, ita ut ab hac die unusquisque ex ipsis quod accepit habendi, tenendi, vel quicquid exinde elegerint faciendi liberam habeant potestatem. Si quis verò ali-

quid ex ipsis aut heredes eorum vel quicumque hoc emutare voluerit, quam acceperit pari suo amittat, & insuper inferat cum cogenti filco auri tantum, & quod repetit vindicare non valeat, sed præfens commutatio, unde inter se pro firmitatis studium duas uno tenore conscripserunt, omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo.

Cautiones diverso modo factas.

XXV. Domino mihi propitio illo ille. Dum & ad meam petitionem & necessitatem supplendo vestra bonitas habuit ut libram de argento de rebus vestris mihi ad beneficium præstitistis, ideo per hunc vinculum cautionis spondeo me Kalendas illas proximas ipsum argentum vestris partibus esse redditurum. Quod si non fecero, & dies placitus mei præfinitus transierit, pro duplum in crastinum me aut heredes meos vos aut heredes vestri, aut cui hanc cautionem dederitis exigendam, teneatis obnoxium. Facta cautione ibi, sub die illo, anno illo.

Item alia.

XXVI. Domino suo illo ille. Constat me à vobis accepisse & accipere debere & debeo, hoc est, solidos tantos, pro quos solidos spondeo me, quandiu ipsos post me retinero, annis singulis per singulos solidos singulos triantes vestris partibus esse redditurum. Et si hoc facere contempsero, aut exinde negligens apparuero, ad duplum ipso locario vobis reddere spondeo. Et quomodo de mea proprietate ipsos solidos vestros reddere potuero, hanc cautionem à vobis recipiam.

Item alia.

XXVII. Domino fratri illo ille. Quatenus à necessitate mea supplendo solidos vestros numero tantos mihi ad beneficium præstitistis, ideo juxta quod mihi aptificavit, taliter inter nos convenit, ut dum ipsos solidos de meo proprio reddere potuero, dies tantos in unaquaque hebdomada servitio vestro, quale mihi vos aut agentes vestri injunxeritis, facere debeam. Quod si exinde negligens aut tardus apparuero, licentiam habeatis sicut & ceteros servientes vestros disciplinam corporalem imponere. Et quomodo solidos vestros reddere potuero, meam cautionem absque ulla evacuaturia intercedente recipiam.

Qui se in servitio alterius obnoxiat.

XXVIII. Domino mihi proprio illo ille. Dum & instigante adversario, fragi-

Tom. II.

litate mea prævalente, in casus graves cecidi, unde mortis periculum incurrere potueram, sed dum vestra pietas me jam morti adjudicatum de pecunia vestra redemissis, vel pro mea scelera res vestras quamplures dedistis, & ego de rebus meis unde vestra beneficia rependere debuissim non habeo, ideo pro hoc statum ingenuitatis meæ vobis visus sum obnoxialis, ita ut ab hac die de vestro servitio penitus non discedam, sed quicquid reliqui servi vestri faciunt pro vestro aut agentium vestrorum imperio facere spondeo. Quod si non fecero, aut me per quodlibet ingenium de servitio vestro abstrahere voluero, vel dominium alterius expetere aut res suscipere voluero, licentiam habeatis mihi qualemcumque volueritis disciplinam imponere vel venundare aut quod vobis placuerit de me facere. Facta obnoxiatione tunc, sub die illo.

Charta de agnatione, si servus ingenuam trahit.

XXIX. Igitur ego in Dei nomine ille, illa femina. Omnibus non habetur incognitum qualiter servus meus nomine ille te absque parentum vel tua voluntate raptò scelere in conjugium sociavit, & ob hoc vitæ periculum incurrere potuerat, sed venientes & mediantes amicis vel bonis hominibus convenit inter nos ut si aliqua procreatio filiorum orta fuerit inter vos, in integra ingenuitate permaneant.

Et si voluntaria servum accipit, dicit.

Omnibus non habetur incognitum qualiter servo meo nomine illo voluntaria secuta es & accepisti maritum. Sed dum te ipsa & agnatione tua in meo inclinare potueram servitio, sed propter nomen Domini & remissionem peccatorum meorum propterea præsentem epistolam in te mihi complacuit conscribere, ut si aliqua procreatio filiorum aut filiarum inter vos orta fuerit, penitus nec nos nec heredes nostri nec quislibet persona ullo unquam tempore in servitio inclinare non debeamus, sed in integra ingenuitate, tamquam si ab utrisque parentibus ingenuis fuissent procreati vel nati, omni tempore vitæ suæ permaneant, peculiare concesso quodcumque laborare potuerint, & sub integra ingenuitate super terra nostra aut filiorum nostrorum absque ullo præjudicio de statu ingenuitatis eorum commanere debeant, & reditus terræ, ut mos est pro ingenuis, annis singulis desolvant, & sem-

D d ij

per in integra ingenuitate permaneant tam ipsi quam & posteritas illorum. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, nos ipsi, aut aliquis de heredibus, vel quicumque contra hanc chartolam venire tentaverit, aut eam infringere voluerit, inferat tibi aut heredibus tuis auri libras tantas, argento pondo tanta, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens chartola omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo.

Libellum repudij.

XXX. Certis rebus & probatis causis inter maritum & uxorem repudiandi locus patet. Idcirco dum & inter illo & conjugem sua illa non caritas secundum Deum, sed discordia regnat, & ob hoc pariter conversare minimè possunt, placuit utriusque voluntas ut se à consortio separare deberent. quod ita & fecerunt. Propterea has epistolas inter se uno tenore conscriptas fieri & affirmare decreverunt, ut unusquisque ex ipsis sive ad servitium Dei in monasterio aut ad copulam matrimonij se sociare voluerit, licentiam habeat, & nulla requisitione ex hoc de parte proximi sui habere non debeat. Si quis verò aut aliqua pars ex ipsis hoc emutare aut contra partem suam repetere voluerit, inferat pari suo auri libram unam, & sua repetitio nullum obtineat effectum, sed ut decreverunt, à proprio consortio sequestrati, in ea quam elegerint parte permaneant. Facta epistola sub die illo, anno illo, regnante Rege illo.

Mandatum.

XXXI. Domino fratre illo ille. Precor & supplico dominationi vestræ, dum & causa pro alode aut qualicumque cum homine nomine illo in palatio aut ubilibet habere videor, ut ipsa causa suscipere ad mallandum vel prosequendum in vice mea debeas, & cum superscripto illo ex hoc rationare, vel quicquid exinde cum eo de ipsa causa egens gesserit, ratum & definitum apud me esse cognoscas. Factum mandatum sub die illo.

Incipiunt ingenuitates diverso modo factas.

Ingenuitas à die presente.

XXXII. Qui debitum sibi nexum relaxat servitium, mercedem in futurum apud Dominum sibi retribuere confidat. Igitur ego in Dei nomine ille & conjux mea illa pro remedio animæ nostræ vel

retributione æterna te illo ex familia nostra à præsentem die ab omni vinculo servitutis absolvimus, ita ut deinceps, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus vel natus, vitam ducas ingenuam, & nulli heredum ac proheredum nostrorum vel cuicumque servitium impendas nec libertinitatis obsequium debeas nisi soli Deo, cui omnia subiecta sunt; peculiare concessio quod habes aut deinceps elaborare poteris. Si tibi necessitas ad tua ingenuitate tuenda contigerit, absque ullo præjudicio ingenuitatis tuæ defensionem Ecclesiæ, aut cujuscumque te eligere placuerit, licentiam habeas, & vitam semper bene & integrè ducas ingenuam. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, nos ipsi, quod absit, aut aliquis de heredibus nostris, vel qualibet opposita persona contra hanc ingenuitatem tuam venire aut eam infringere conaverit, aut te in servitio inclinare voluerit, divina illum ultio subsequatur, & à limitibus Ecclesiarum vel à communione extraneus efficiatur, & insuper inferat tibi cum cogenti fisco auri libram unam, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens ingenuitas omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa.

Item ingenuitas alio modo post discessum.

XXXIII. Dilecto suo illo aut illa, ille. Pro respectu fidei ac servitij tui, quam mihi famularis, pro remissione peccatorum meorum, te ab omni vinculo servitutis absolvo, ea tamen conditione ut dum advixero, mihi deservias; post obitum verò meum, si mihi suprestis fueris, sis ingenuus, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, & nulli heredum ac proheredum meorum vel cuicumque servitium impendas; peculiare concessio quod habes aut elaborare poteris. & cetera.

Item alia adhuc alio modo.

XXXIV. Si aliquos ex servientibus nostris à jugo servitutis absolvimus, mercedem in futurum nobis ex hoc retribuere confidimus. Igitur ego ille propter nomen Domini & retributione æterna te illum ab omni vinculo servitutis absolvimus, ita ut ab hac die vitam ducas ingenuam, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, & nulli heredum ac proheredum meorum vel cuicumque servitium impendas, nisi sub integra ingenuitate defensione cui te ex meis heredibus elegeris habere debeas, & oblata mea, ubi meum requiescit corpusculum, vel luminaria annis sin-

gulis debeas procurare; peculiare concessio quod habes aut elaborare poteris, aut si convenit defensionem Ecclesie illius, & vitam semper ducas ingenuam. Si quis vero.

Evacuatoria.

XXXV. Domino fratri ille. Omnibus non habetur incognitum qualiter ante hos annos, aut ante anno, solidos nostros numero tantos ad beneficium accepisti, & cautionem nobis pro hoc emisisti ut ipsos solidos tunc nobis reddere deberes. quod & ita fecisti. Sed dum illa cautione quod nobis emiseras ad presens non invenimus, ideo tibi hanc epistolam evacuatriam fecimus, ut de ipsis solidis tantum omni tempore ductus & absolutus residuas, & si ipsa cautio apparuerit, vel a nobis aut heredibus nostris quoque tempore ostensa fuerit, nullum sortiatur effectum, sed vacua & inanis permaneat.

Si aliquis seruo vel casando suo aliquid concedere voluerit.

XXXVI. Iustissimis nostris sublevantur muneribus qui nobis fideliter & instanter famulantur officio. Ego in Dei nomine ille fideli nostro illo. Pro respectu fidei & servitij tui, quam circa nos impendere non desistis, promptissima voluntate cedimus tibi a die presente locello nuncupante illo, aut manso illo infra termino villa nostra illa cum omni adjacentia ad ipso locello aut mansello aspiciente, terris, domibus, mancipiis, vineis, pratella, silvola, vel reliquis beneficiis ibidem aspicientibus, ita ut ab hac die ipso jure proprietario, si ita convenit, aut sub redivis terrae in tua revoces potestate, & nulla functione aut redivis terrae vel pascuario aut agrario, carropera, aut quodcumque dici potest, exinde solvere nec tu nec tua posteritas nobis nec heredibus nostris nec cuicumque post nos ipsa villa possederit, non debeatis, nisi tantum si ita vult riga, sed ipsum omnibus diebus vitae tuae aut heredis tui emuniter debeatis possidere, vel quicquid exinde facere volueritis liberam habeatis potestatem. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, aliquis de heredibus nostris, vel quicumque contra hanc cessionem nostram agere aut ipsam rem tibi auferre conaverit, inferat tibi cum cogente fisco auri tantum & hac epistola firma permaneat, stipulatione subnexa.

Gesta juxta consuetudinem Romanorum, qualiter donationes vel testamenta allegentur.

XXXVII. Anno illo, regnante Dom-

no nostro Rege illo, sub die illo, in civitate illa, adstante viro illo laudabile defensore & omni curam illius civitatis, vir magnificus ille prosecutor dixit: Peto, optime defensor, vosque laudabiles curiales atque municipales, ut mihi codices publicos patere jubeatis, quodam enim in manibus habeo quae gestorum cupio allegatione roborari. Defensor & curiales dixerunt: Patent tibi codices publici. Prosequere quod optas, dicere non moreris. Vir magnificus prosecutor ille dixit: Venerabilis vir aut inluster vir ille per chartam mandati sui mihi injunxit ut illam donationem testamenti aut cessionem quam ad basilica ad loco sancto illo aut inlustri viro illo ad presens aut post discessum delegavit, in vice sua, ut mos est, gestis municipalibus ipsam donationem debeam allegare. Vir honestus defensor dixit illi: Mandatum quod in te conscriptum habere dicis nobis ostende, vel in presente recitare. Et ille prosecutor hoc modo recitavit.

Textum mandatum.

XXXVIII. Domino magifico fratri ille. Peto & supplico caritati tuae ut in vicem meam epistolam donationis aut testamenti seu cessionis quod de rebus meis illis ad basilica illa pro anima mea remedium aut inlustri viro illius post discessum meum vel ad presens delegavi, in civitate illa publice prosequere & gestis municipalibus, ut mos est, eam debeas allegare. Propterea tibi hunc mandatum conscripsimus, ut sicut superius continetur, taliter prosequere & firmare debeas, & quicquid exinde egeris gesserisve, ratum & definitum apud nos in omnibus esse cognoscas. Factum mandatum tunc, ibi, anno illo.

Post recitationem mandati, vir honestus ille defensor dixit: Mandatum quidem recitatum est, sed suprascripta donatione, testamento, aut cessione, quam praemanibus habere dicis, nobis presentibus recitetur, & ut postulas gestis publicis firmetur. quam vero donationem ille prosector recitavit. Post recitationem vero vir laudabilis ille defensor & curiales dixerunt: Epistola qui recitata est, gestis publicis inferatur, & quod ille prosector vellit & petit, gesta ei publice datur. Ille prosector dixit: Sufficit mihi, bone defensor, ut donatio quae recitata est, si mihi gesta tradere jubeatis. Ille defensor dixit: Et quia epistola donationis aut cessionis seu testamenti & mandatum in te

conscriptum per ordinem condita & bonorum hominum manibus roborata, atque signata, manifesta esse cognovimus, dignum est ut gesta ex hoc conscripta atque subscripta tibi tradatur, & ut in archibus publicis memoranda servetur. Edatur super ordine & mandatus suus in loco, & totum textum, & manumissoris epistolae scribantur; & postea defensor & curiales civium & reliqui eam subscribantur atque signentur.

Epistola si aliqui rem Ecclesie ad usum habeant, & eorum proprietatem pro hoc donent.

XXXIX. Domino sancto & apostolico. Domino & in Christo patri illi Episcopo ille & conjux mea illa. Quatenus ad nostram petitionem vestra habuit pietas & benevolentia ut locello aliquo Ecclesie vestrae, nuncupante illo, situm in pago illo, quam ille pro anime suae remedium ad Ecclesiam vestram illa in honore sancti illius delegavit, nobis ad beneficium, dum pariter advivimus, aut qui ex nobis pare suo suprestis fuerit, dum advixerit, excolere permisisit. Et nos pariter, juxta quod convenit, tam pro ipso usu quam pro anime remedium, alio locello nuncupante sic, situm ibi, post nostrum ambobus discessum, vobis vel successoribus vestris ad memorata Ecclesia visi fuimus condonasse, ea tamen conditione ut dum advivimus, suprascripta loca, tam illa quam nobis praestitistis, quam & ea quod nos pro anime nostrae remedium ad ipsam Ecclesiam delegavimus, absque ullo praesudicio Ecclesiae vestrae sine ulla diminutione de qualibet re usufructuario ordine possidere debeamus, & post nostrum, ut diximus, ambobus discessum, praefata loca absque ulla alia renovata, ut mos est in ceteris, precaria per hanc epistolam absque ullius heredum nostrorum aut cujuscunque contrarietate vel expectata traditione vos vel successores vestri aut agentes Ecclesiae in vestra faciatis revocare dominatione perpetuiter dominandum, & nostra possessio nullo unquam tempore nullum praesudicium vobis ex hoc generare non debeat. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, nos ipsi, aut aliqui de heredibus nostris, vel qualibet persona contra hanc epistolam venire aut aliquid de ipsa locella vobis minuari aut auferre voluerit, cum suprascripto Domino illo ante tribunal Christi deducat rationes, & inferat paribus Ecclesiae vestrae tan-

tum, & quod repetit vindicare non valeat, sed praesens epistola firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo.

Praefaria de re Ecclesiae ab Episcopo facta.

XL. In Christo sanctae Ecclesiae filiis, aut (si tales fuerint) illustribus viris illis, ille illius Ecclesiae gratia Dei Episcopus. Dum ad petitionem vestram alio locello nuncupante sic, situm ibi, vobis pariter ad beneficium, dum advixeritis, excolere permisisimus, & per hoc alio locello nuncupante sic, situm ibi, de proprietate vestra tam pro ipso usu quam pro anime vestrae remedio post amborum discessum ad ipsam Ecclesiam sancti illius per vestram epistolam delegastis, ideo nobis cum consensu fratrum nostrorum convenit hanc epistolam praefariam in vobis pariter conscribere, ut dum pariter advixeritis, aut qui ex vobis pari suo successoris fuerit & advixerit, nec nos nec successores nostri nec quislibet de parte Ecclesiae nostrae ipsa locella de vestra potestate pontificium auferendi non habeamus, sed per nostrum beneficium aut successorum nostrorum, dum advixeritis, absque ullo praesudicio Ecclesiae nostrae vel minuatione aliqua de qualibet re in integritate amba locella excolere debeatis, & post vestrum ambobus discessum, sicut & vestra continet epistola locum precariae facta, absque ullius expectata traditione eas nos aut successores nostri ad partem Ecclesiae nostrae revocare debeamus. Facta epistola.

Si aliquis rem alterius quam excolit ad proprietatem habere velit, & non potest, & postea eam precaverit.

XLI. Domino illustri illo & mihi proprio Domino illi. Dum per malorum hominum consilium, quod non debueram, de terra vestra in loco nuncupante illo, quem excolere video, revellare amavi & ipsa terra ad proprietatem facere, & non potui, quod nec ratio praestitit, & vos vel agentes vestri eam ad partem vestram revocastis, vel nobis exinde ejecistis, sed postea ad petitionem bonorum hominum nobis eam ad excolendum reddidistis. Propterea hanc precariam dominationi vestrae emittimus, ut quandiu vobis placuerit ut eam teneamus, absque ullo vestro praesudicio, quicquid reliqui accolani vestri faciunt, nos reddere spondimus. Quod si non fecerimus, & ob hoc negligentis, tardi, aut contumaces fuerimus, publice per hanc precariam, ac si semper per quinquennium renovata fuisset, con-

demnati, ut lex præstat tardis aut negligentibus, & de ipsa terra nos pontificium habeatis ciciendi. Facta precaria ibi, sub die illo, anno illo, illo Rege.

Indiculus Episcopi, ad alium in resurrectione Domini eulogias dirigendo.

XLII. Domino sancto & apostolica veneratione colendo Domino & in Christo fratri illi Episcopo ille gratia Dei, ac si peccator, Episcopus. Dominica festivitatis resurrectionisque mysteria, in qua idem Deus Christus tartarus per semetipsum decrevit absolvere, nudus victor que de exsuperato hoste triumphans captivitatem, dedit bona hominibus, propterea remeavit ad caelos, anni circulum revolventi, qua felicitas prosperitatem vestram constituit industriam, aut sanctitatem excepisse, ipsoque Deo præfule percogisse, cum eulogias peculiaris patro vestro sancti illius, & salutationis officia veneratione præcipua, quaesumus ut nostram extremitatem affatu dignabili jubeatis specialibus informare.

Rescriptio ad Episcopo.

XLIII. Domino sancto, meritis apostolico, in Christo desiderabili, Domino & fratri illo Papæ, ille peccator Episcopus. Vestras sacras common. almitatui vestri deferenti venerabile filio commune illo, ut caelitus donabile, nos accepisse prænuſce & comperite. De edulium inquit dedepasti recreati sancto hoc de munere vestro trepidantes, multum de qua pagina ferrit. quod valitantes vobis præcimus esse cum vestris & quintati habuit vestra dignatio instigio ut in virendotirio fuistis dignati, infimo gratias agimus. In his e plura solventes, plusculum quod valeat internum congnere compus, vel verborum carmina pandant, oracula dicta dicimus. Et illud quod nos flagitare oportet, ut in vestris sapius nobis remiscat oratio.

Quomodo Episcopus nativitatem Domini ad Regi, Regina, vel ad Episcopo visitationis dirigit scriptum.

XLIV. Glorioso atque præcelso & universale catholice sanctæ Ecclesie filio illi Regi, ille Episcopus. Gloriosa atque præcella & universale catholice sanctæ Ecclesie filia illa Regina, ille misericordia Dei Episcopus. Domino inclitotique cultore atque apostolico Domino & in Christo fratri illi Episcopo, ille peccator Episcopus. Dum generaliter dominicæ nativitatis exultamus adventum, censum

debita subjectionis desolvere perurguemus ex voto: atque ideo salutationum munia cum eulogias peculiaris patroni vestri sancti illius (*si ad Regem*) clementiæ vestræ, (*si ad Episcopum*) sanctitati vestræ direximus, cum omni humilitatis genere clementissimè dependentes, suggerimus ut jugi nos præmunientes orato, de vestræ sospitate integritatem trepidare faciatis, dignabili protinus rescribitu.

Item alia de nativitate Domini.

XLV. Iocunditatis mutæ gratiam cognoscere cupientes, divinitus univertitate conlata, non distinemus epistolis præferendam vestram prævenire clementiam, aut sanctitatem, cum eulogias peculiaris patroni vestri illius, honorabile ac devoto cultu poscentes ut qua alacritate festiva nativitatis dominicæ peregristis insignia, nos doceant vestræ sanctitatis exempla. Erunt enim nobis provectuum vestræ incrementa salutis, locuplex thesauri facultatis.

Commendatitias litteras ad Episcopo noto.

XLVI. Domino reverentissimo illo Papæ ille. Reminiscentes vestram affectuosam beatitudinis caritatem, qua tunc ab obtentu retributionis aeternæ nostræ extremitatis personolam in intimis visceribus ac si unicæ dilectionis vinculum amplectebamini sedulè, qua fiducia provocatus hos apices vilitatis nostræ fidenter ad dignationem vestram per fratres nostros filios vestros gerulos præsentis destinare præsumpsi, per quos vestram almitatem, si præsumptio non offendit, salutationum munia, ut decet, non arroganter, sed humiliter destinare præsumo, quos ut commendatos in omnibus recipere dignetis, quaesumus opportunè. Etenim in tam longinquis regionibus propter necessitates fratrum comparandum euntes, vestris Christo præfule indigent adminiculis, pro quibus beneficiis centuplicato scenore à Domino retributore bonorum omnium refertum mercedis cumulum in ævum recipiatis dignissimum. Dominus Deus noſter piam coronam vestram memorem mei & præsentibus repleat bonis & dignam reddat aeternis, Domne semper meus.

Item commendatias litteras ad Abbate noto.

XLVII. Domino beatissimo & meritis venerando sancto patri illo Abbati ille in Domino perpetuam mittit salutem. Multimoda nobis benivolo vestro genere comperite gaudia quotiens aditus dede-

rit opportunus ut ad indagandam sospitatem vestram nostras dirigere debeamus litterolas. Idcirco cum salutationum officii humili prece almitati vestrae quasumus ut pro nobis misericordiarum dominum, ubi dignas sedulâsq; funditis preces, exorare non dedignemini quatenus vestris fultis precibus olim optatam adire mereamur patriam. Pariterque latores presentes famulos vestros, fratres in Christo nostros, quos ob necessaria monasterij nostri illuc usque destinavimus, vestrae beatitudini plurimum commendare praesumimus, ut eis in quo necessarium duxerint solatium praebere pro divino intuitu non dedignentis. Vale pro nobis orans, Domne sancte ac beatissime pater.

Supplicatio pro eo qui in monasterio conversare desiderat.

XLVIII. Domino sancto, Dei que cultore, & mihi in Christo honorabile fratri, illi Abbati, ille salutem optans mitti in Christo. Primum illud tanquam praesens sanctis vestris suggero provolutus pedibus ut meae extremitatis litterolae, cum vestris fuerint sacris manibus traditae, pro me meisque, quos mihi in Christo cohaerere fecit amor, fratribus, precibus Domino commendatis. Deinde subjectus vestri frater in Christo noster ille, superno inspiratus munere, vestrae sanctitati obedientiae nostras se petit litterolas almitati vestrae commendari, per quas suppliciter postulamus ut ovem fauce lupi boni pastoris Christi manu erepta, ad caulas Christi gregis tua sit diligentia reducta, ac vice patris ac medici pia, oro, circa hunc sit vigilantia agrum: quem si pristinae redditum sanitati pastor omnium cum ceteris praesentaveris inlaesum, quae sequatur tuo merces laboris, optimè divinis nosti instructus oraculis. Vale, memor esto mei venerabilis in Christo frater.

Indiculum generale ad omnes homines.

XLIX. Domino nostro, orthodoxo Romanae sedis apostolicae à Deo instituto illi Papae, vel omnibus apostolicis Dominis & patribus, seu Abbatibus; vel Deo dicatis caenobiis degentibus, necnon & illustribus viris Patriciis, Ducibus, Comitibus, vel omnibus Christiani cultus divine religionis sectantes, ille peccator Episcopus vilissimus omnibus in Domino praesumo mitti salutem. Quatenus praesens portitor ille, radio inflammante divino, non (ut plerique mos est) vacandi causa, sed propter nomen Domini, itinera ardua

& laboriosa parvipendens, ob lucrandam orationem, limina sanctorum Apostolorum Domini Petri & Pauli adire cupiens, meae parvitate se petit vestrae commendare almitate ac industriae litterolas, per quas vilissimus omnium, tanquam vestris provolutus vestigiis singulorum, supplicare praesumo ut pro me minime exorari jubeatis, & eundem euntem vel redeuntem, si Dominus permiserit, propter nomen Domini solita pietate commendatum recipiatis, & quod necesse habuerit impertire tanti habeatis; quatenus ab ipso mereamini mercedem recipere cumulum qui sibi dixit impleri quantum quis in suis pauperibus visus fuerit erogare.

Indiculum commendatitium ad viros illustres laicos.

L. Domino illustre, & praecunctorum magnificentissimo, ac nobilitatis prosperae decorato atque sublimato illi, ille peccator in Domino praesumit mittere salutem. Quamquam vestra excellentia meae parvitate minimè sit cognita, tamen multorum relatione didici vestram in Domino maximam devotionem & in servos Dei vel pauperes ejus ob aeterna retributione sollicitudinem non pigram. Qua fiducia provocatus, hos apices vilitatis meae per latores praesentes famulos vestros, fratres in Christo nostros, ad dominationem vestram direximus; per quos vestram industriam, si praesumptio non offendit, plurimum salutare praesumo; & peto ut eis euntes vel redeuntes, in quo necessarium duxerint, propter nomen Domini solita pietate consolare jubeatis.

Indiculum ad homines potentes palatinos, maxime ad cognitos sibi.

LI. Domino illustri & praecunctorum magnificentissimo viro illi ille peccator perennem in Domino mittit salutem. Vberem strenuitatis vestrae agapem erga nos potissimo jure flagrantem litterarum serie non omittimus excitare, quò, avidi facilitatis vestrae quaestus praesolantes, uberes in Domino à vobis fructus semper suscipiamus, & dum praesenti in vita tibi rerum arbiter locum dedit quo & Ecclesiarum & amicorum feras suffragia, non pigeat subire laborem qui in posterum mercedem conferat lucra, & nunc multiplicia ex numero amicorum ferant suffragia, & unde tibi praesentium portitores, fodales mei, famuli vestri suggererint, pie obaudientes affectui mancipetis. Vale vir vigoratque tuorum decus amicorum. Omnipotentis

tentis Domini pietas ad Ecclesiarum profectum per multa spatia temporum vos conservare & custodire dignetur.

Qualiter ex ordinatione Regis pro nativitate filij sui Domesticus de villa Regis per sua epistola relaxat ingenuos.

LII. Ego in Dei nomine ille Domesticus ac si indignus gloriosissimi Domni illius Regis super villas ipsius illas, illi ex familia dominica de villa illa. Dum generaliter ad omnes Domesticos Regis ordinatio processit pro nativitate Domnicelli nostri illo, ut à Domino melius conservetur, de unaquaque villa fiscale tres homines ex servientibus inter utroque sexu à servitio laxarentur, & nos ita faciendum ob hoc ordinatione recepimus, propterea te per

hanc epistolam nostram, sicut mihi iustum est, ab omni vinculo servitutis absolvo, ita ut deinceps, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, vitam ducas ingenuam, & in nullo servitio nec à nobis nec à successoribus Domesticis nec à quocunque de parte fisci penitus in servitio inclinari non possis, sed per hanc epistolam ingenuitatis, sicut nobis iustum est fieri, bene & integrè ingenuus cunctis diebus vitæ tuæ debeas permanere. Si quis verò aliquis te de statu ingenuitatis tuæ impulare voluerit, inferat tibi cum cogenti fisco auri libram unam, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsentem epistolam firmam permaneat, stipulatione subnexa. Actum ibi sub die illo, anno illo, Rege illo, superscripto illo Dōmno nostro Rege.

A P P E N D I X

FORMVLARVM MARCVLFI,

S I V E

FORMVLÆ VETERES

INCERTI AVCTORIS.

INCIPIVNT CAPITVLA.

1. N otitia de colono evindicato.	20. Traditoria de manso vel vinea.
2. Charta sacramentalis.	21. Notitia de servo.
3. Notitia de servo.	22. Notitia de iactivis.
4. Iudicium evindicatum de colono.	23. Securitas.
5. Notitia de colono evindicata.	24. Charta denarialis.
6. Notitia de servo quam colonus comparat.	25. Mandatum.
7. Notitia de terra evindicata.	26. Cessio ad Ecclesiam.
8. Ingenuitas.	27. Precaria.
9. Mandatum.	28. Prestaria.
10. Tractaria pro itinere peragendo.	29. Notitia de homine forbatudo.
11. Cessio ad Ecclesiam à novo ædificatam.	30. Indiculus regalis.
12. Littere commendatitiæ seu formate.	31. Item alius indiculus.
13. Ingenuitas.	32. Notitia de colonitio.
14. Venditio.	33. Notitia sacramentalis.
15. Cautio.	34. Notitia de herbis maleficiis.
16. Obnoxio.	35. Cessio.
17. Commutatio de terris.	36. Evacuatoria.
18. Charta agnationis.	37. Libellus dotis.
19. Traditoria de terra.	38. Indiculus regalis.

Tom. II.

E e